

SUOMEN SÄÄDÖSKOKOELMA

Julkaistu Helsingissä 18 päivänä kesäkuuta 2015

768/2015

Valtioneuvoston asetus työtapaturma- ja ammattitautilaissa tarkoitetusta haittaluokituksesta

Valtioneuvoston päätöksen mukaisesti säädetään työtapaturma- ja ammattitautilain (459/2015) 85 §:n nojalla:

1 §

Haittaluokitus ja haittaluokkien yhdistäminen

Tässä asetuksessa säädetään haittaluokituksesta, jolla erilaisten vammojen ja sairauksien aiheuttamat haitat suhteutetaan toisiinsa työtapaturma- ja ammattitautilain (459/2015) 83 §:ssä tarkoitetun yleisen haitan arvioimista varten.

Liitteessä 1 säädettyssä haittaluokituksessa haittaluokka 20 tarkoittaa suurinta haittaa ja haittaluokka 1 pienintä haittaa. Jos haitan suuruudelle on säädetty tietty vaihteluväli, haittaluokan suuruus määräytyy vaihteluvälin sisällä sen mukaan, kuinka monta asianomaisen kohdan edellytyksistä täyttyy ja miten vaikea-asteisia ne ovat.

Jos apuvälineillä, protetiikalla tai tekonivelleikkauksella voidaan vähentää vammasta tai sairaudesta aiheutuvaa toiminnanvajausta, kyseisen nimikkeen kohdalla säädetään tarkemmin haittaluokan alentamisen edellytyksistä.

Liitteenä 2 olevasta taulukosta ilmenee haittaluokka, joka saadaan yhdistämällä kaksi haittaluokkaa työtapaturma- ja ammattitautilain 84 §:n 4 momentin mukaista laskukaavaa käyttäen.

2 §

Aikaisemmasta vammasta tai sairaudesta aiheutuva haittaluokan korotus

Työtapaturma- ja ammattitautilain 84 §:n 3 momentissa tarkoitetun korotuksen suuruus arvioidaan vammojen ja sairauksien laatu ja vaikeusaste huomioon ottaen niin, että korotettu haittaluokka on suhteessa vahinkotapahtuman aiheuttamaan haitan lisäykseen.

Jos vahinkotapahtuman aiheuttamat vammat tai sairaudet ovat kohdistuneet samanlaisesti toisiaan korvaaviin parillisiin elimiin tai sekä näkö- että kuuloaistiin aiheuttaen molempiin huomattavan toiminnanvajausten eikä haittaluokituksessa ole niiden yhteistä haittaa kuvaavaa nimikettä, yhteen laskettujen haittaluokkien summa korotetaan vastaamaan arvioitua kokonaishaittaa.

3 §

Voimaantulo

Tämä asetus tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2016.

768/2015

Helsingissä 11 päivänä kesäkuuta 2015

Sosiaali- ja terveysministeri Hanna Mäntylä

Hallitussihteeri Tiina Muinonen

HAITTALUOKITUS

1 Yläraajat

Tässä kohdassa mainitut haittaluokat tarkoittavat oikeaa tai parempaa kättä. Vasemman tai huonomman yläraajan haittaluokat ovat yhtä haittaluokkaa alempia, paitsi luokassa 1, jota ei alenneta.

1.1 Sormet ja välikämmenluut

Sormien osat: Sormien III – V kukin jäsen vastaa 1/3 sormea. Laskemalla yhteen menetetyt sormien jäsenet ja jakamalla näin saatu luku luvulla 3 saadaan luku, joka osoittaa, kuinka monen kokonaisen sormen III – V menetystä vamma vastaa. Peukalon ja etusormen jäsenten menetykset käsitellään erikseen.

Huonoon asentoon jäykistynyt sorminivel vastaa amputaatiota tästä nivelestä. Toiminnalliseen asentoon jäykistetyistä niveleistä aiheutuva haitta on vähäisempi. Tunnoton tai kosketukselle huomattavan yliherkkä osa sormesta vastaa puolta kyseisen sormen osan menetyksestä. Vähintään puoleksi menetetty sormijäsen vastaa koko jäsenen menetystä.

Sormet ja välikämmenluut	Haittaluokka
<i>Yhden sormen menetys:</i>	
Peukalon kärkijäsen	2
Peukalo	4
Peukalo ja välikämmenluu	5
Koko etusormi	2
Etusormen kärki- ja keskijäsen	1
III – V sormi	1
III – IV sormi ja välikämmenluu	2
<i>Kahden sormen menetys:</i>	
Peukalo ja yksi III – V sormesta	5
Peukalo ja yksi III – V sormesta sekä vastaavat välikämmenluut	6
Peukalo ja etusormi	6
Peukalo, etusormi ja vastaavat välikämmenluut	7
Kaksi sormea, joista toinen etusormi ja toinen III – V sormi	4
Kaksi sormea, joista toinen etusormi ja toinen III – V sormi ja vastaavat välikämmenluut	5
Kaksi III – V sormesta	3
Kaksi III – V sormesta sekä vastaavat välikämmenluut	4
<i>Kolmen sormen menetys:</i>	
Peukalo ja kaksi III – V sormesta	6
Peukalo, etusormi ja yksi muu sormi	7
Peukalo ja kaksi muuta sormea sekä vastaavat välikämmenluut	7
Kolme sormea paitsi peukalo	4
Kolme sormea paitsi peukalo sekä vastaavat välikämmenluut	5

Neljän sormen menetys:	
Peukalo ja kolme muuta sormea	8
Peukalo ja kolme muuta sormea sekä vastaavat välikämmenluut	9
Neljä sormea paitsi peukalo	7
Neljä sormea paitsi peukalo sekä välikämmenluut	8
Viiden sormen menetys:	
Viisi sormea	9
Viisi sormea sekä välikämmenluut	10

1.2 Yläraajat, paitsi sormet

Amputaatioiden kohdalla seuraavassa taulukossa esitetty luku tarkoittaa tilaa, jossa proteesin käyttö ei ole mahdollista.

Proteesin vaikutus: Yläraajassa proteesilla ei saavuteta yhtä hyvää toiminnallista tulosta kuin alaraajassa. Ilman proteesia määritettyä haittaluokkaa voidaan hyvän toiminnallisen tilan perusteella alentaa mekaanisen proteesin kohdalla 1 – 2 haittaluokalla ja myoelektrisen proteesin kohdalla 2 – 3 haittaluokalla.

Yläraajat, paitsi sormet:	Haittaluokka
Ranne jäykkä, hyvä asento	2
Ranne jäykkä, huono asento	3 – 4
Rannetason amputaatio	10
Kyynärvarren kiertoliike rajoittunut tai puuttuva, asennosta riippuen	2 – 4
Kyynärnivel liikkuu 30 – 90 astetta	2
Kyynärnivel jäykkä, hyvä asento	4
Kyynärnivel jäykkä, huono asento	5 – 6
Kyynärvarsitason amputaatio, alaosa	10
Kyynärvarsitason amputaatio, yläosa	11
Olkavarsi nousee etukautta korkeintaan 120 astetta	2
Olkavarsi nousee etukautta korkeintaan 90 astetta	3
Olkavarsi nousee etukautta 45 – 75 astetta	4 – 5
Olkaniivel jäykkä, olkavarsi nousee etukautta korkeintaan 40 astetta	6
Kyynärnivelen tai olkavarren alaosan tason amputaatio	11
Olkavarren yläosan tason tai koko yläraajan amputaatio	12
Molempien ranteiden amputaatio	17
Molempien yläraajojen amputaatio	18
Värttinähermon täydellinen halvaus kolmipäisen lihaksen hermon alapuolelta	5
Värttinähermon täydellinen halvaus kolmipäisen lihaksen hermon yläpuolelta	6
Keskihermon täydellinen halvaus	6
Kyynärhermon täydellinen halvaus	6
Kyynärvarren kahden hermon täydellinen halvaus	9
Kaikkien kyynärvarrenhermojen täydellinen halvaus	11
Kainalohermon täydellinen halvaus	5
Hartiapunoksen täydellinen halvaus	12

1.3 Yläraajat kokonaisuutena

Näitä arvioperusteita käytetään, jollei yksityiskohtaisiin vammaanimikkeisiin vertaamalla voida päästä haittaa kuvaavaan tulokseen. Arviointi koskee yhdestä yläraajasta aiheutuvaa haittaa.

Yläraajat kokonaisuutena	Haittaluokka
<i>Lievä toiminnanvaja</i>	
Karkea voima vähän alentunut, näppäryys vähän alentunut, mutta raajalla voi kuitenkin kirjoittaa, napittaa ja ommella, liikkuvuus vähän rajoittunut.	0 – 3
<i>Keskivaikea toiminnanvaja</i>	
Voima melkoisesti alentunut (vaikea pidellä lujasti työkalua tai nostaa noin 10 kilon painoista esinettä), näppäryys huomattavasti alentunut, mutta raajalla voi kuitenkin syödä ja kammata, liikkuvuus paljon rajoittunut.	4 – 8
<i>Vaikea toiminnanvaja</i>	
Yläraajan voima huomattavasti alentunut ja näppäryys menetetty, mutta raajaa voi käyttää tukemiseen tai työntämiseen.	9 – 10
<i>Erittäin vaikea toiminnanvaja</i>	
Yläraaja täysin käyttökelvoton tai yhtä haittaava kuin yläraajan amputaatio.	11 – 12

1.4 Yläraajan monimuotoinen alueellinen kipuoireyhtymä (complex regional pain syndrome; CRPS)

CRPS:n aiheuttama haitta arvioidaan alla olevan taulukon mukaan kokonaisuutena eikä sitä voida yhdistää tai laskea yhteen muun edellä kuvatun yläraajasta aiheutuvan vamma-kohtaisen haitan kanssa. Yläraajan lopulliseksi haittaluokaksi valitaan joko edellä mainittu nimikkeeseen – yläraaja kokonaisuutena – tai nimikkeeseen – CRPS – osoittama haittaluokka. Erittäin vaikeissa tilanteissa voidaan poikkeuksellisesti soveltaa myös yleisen toiminnanvauksen määrittelyä. Haitan arviointi CRPS-luokituksen perusteella edellä mainittuja perusteita käyttäen edellyttää IASP:n vaatimukset (International Association for the Study of Pain) täyttävää diagnoosia, objektiivisia löydöksiä ja syy-seuraussuhteen olemassaoloa.

Yläraajan monimuotoinen alueellinen kipuoireyhtymä (complex regional pain syndrome; CRPS)	Haittaluokka
<i>Lievä CRPS:</i>	
Tuntoherkkyyks ja arkuus haittaavat normaalia päivittäistä toimintaa, raajan kuormituksesta ja käytöstä aiheutuu helposti kivun paheneminen, kivuliaan raajan käyttö normaalia hitaampaa ja kömpelömpää, raajan lihasvoima ja -kestävyys ovat heikentyneet.	0 – 3

Keskivaikea CRPS:	
Selviä objektiivisesti todettavia troofisia muutoksia ihossa, kynsissä tai nivelkapseleissa, lihasten surkastumista ja toimintakykyä merkittävästi häiritsevä poikkeava kipuaistimus.	4 – 8
Vaikea CRPS:	
Pitkälle edenneitä objektiivisesti todettavia troofisia muutoksia ihossa, kynsissä tai nivelkapseleissa. Lihakset ovat huomattavan surkastuneet ja lihasvoima on hyvin heikko. Raajaa voi kuitenkin käyttää tukemiseen ja työntämiseen.	9 – 10
Erittäin vaikea CRPS:	
Raajaa ei voi käyttää edes työntämiseen tai tukemiseen, hallitsemattomia kipuja esiintyy jatkuvasti, henkilö kykenee vain rajoitettuun toimintaan.	11 – 12

2 Alaraajat

2.1 Alaraajavammat

Amputaatioiden kohdalla seuraavassa taulukossa esitetty luku tarkoittaa tilaa, jossa proteesin käyttö ei ole mahdollista.

Proteesin vaikutus: Alaraajoissa proteesilla voidaan saada yläraajoja selvästi parempi toiminnallinen tulos. Ilman proteesia määritettyä haittaluokkaa alennetaan hyvän toiminnallisen tilan perusteella käyttämällä seuraavia perusteita:

1. Henkilö kykenee kävelemään proteesia käyttäen hitaasti ulkona ja selviytymään matalasta portaasta, kadun reunakivestä ja vähäisestä kävelyalustan epätasaisuudesta. Henkilö joutuu käyttämään keppiä tai sauvaa 100 – 200 metriä pidemmällä matkoilla. Vähennys on sääriamputaatiossa yksi ja reisiamputaatiossa kaksi haittaluokkaa.

2. Henkilö kykenee vaihtelevaan ulkona kävelynopeutta ja selviytymään jokapäiväisistä toiminnoista, mutta terveeseen henkilöön verrattuna kävelynopeus ja -matka ovat vähäisempiä. Vähennys on saavutetun toiminnallisen hyödyn mukaan sääriamputaatiossa kaksi ja reisiamputaatiossa kolme haittaluokkaa.

Alaraajavammat:	Haittaluokka
Isovarpaan menetys	1
Muun varpaan menetys	0
Isovarpaan ja vähintään kahden muun varpaan menetys	2
Neljän varpaan paitsi isovarpaan menetys	2
Jalkapöydän luiden tason amputaatio	3
Jalan keski- tai takaosan luiden amputaatio	4
Nilkan amputaatio	5
Alanilkanivel jäykkä, hyvä asento	2
Ylänilkanivel jäykkä, hyvä asento	3
Ylänilkanivel jäykkä, huono asento (esimerkiksi pystyjalka – pes equinus)	4
Koko nilkka jäykkä	4

Säären tason amputaatio	6
Polvi taipuu korkeintaan 90 astetta	1
Polvi taipuu korkeintaan 60 astetta	3
Polven ojennusvajausta alle 5 astetta	0
Polven ojennusvajausta 5 – 10 astetta	1 – 2
Polven ojennusvajausta yli 10 astetta	3
Polvi jäykkä, hyvä asento	4
Epävakaa polvi, korjaamaton, oirehtiva nivelsidevamma	1 – 2
Polven usean suunnan epävakaus	3 – 4
Polvinivelen tason amputaatio	7 – 8
Lonkkanivel jäykkä, hyvä asento	5
Lonkkanivelen vaikea toiminnanvajausta	5 – 8
Lonkan tai polven tekonivel:	
hyvä toiminnallinen tulos;	2
uusintaleikkauksen jälkitila;	3 – 4
huono toiminnallinen tulos.	5 – 8
Reiden tason amputaatio	10
Koko alaraaja menetetty	12
Molempien säärien amputaatio	13
Toisen säären ja toisen reiden amputaatio	15
Molempien reisien amputaatio	16
Molempien alaraajojen täydellinen menetys	18
Alaraaja lyhentynyt vähintään 3 cm	1 – 2
Alaraaja lyhentynyt yli 5 cm	3
Pohjehermon osittainen halvaus	1 – 2
Pohjehermon täydellinen halvaus	3
Säärihermon täydellinen halvaus	4
Reisi- tai iskiashermon osittainen halvaus	3 – 5
Reisi- tai iskiashermon täydellinen halvaus	6
Reisi- ja iskiashermon täydellinen halvaus	10

2.2 Alaraajat kokonaisuutena

Näitä arvioperusteita käytetään, jollei edellä mainittuihin yksityiskohtaisiin haittanimikkeisiin vertaamalla voida päästä haittaa kuvaavaan tulokseen. Haitta voi aiheutua yhden tai molempien alaraajojen toiminnanvajauksesta.

Alaraajat kokonaisuutena	Haittaluokka
Lievä toiminnanvajaavuus:	
Kävely lievästi ontuvaa, liikkuminen epätasaisella lievästi rajoittunut, apuvälineen tarve ajoittaista.	0 – 5
Keskivaikea toiminnanvajaavuus:	
Ontumista, merkittävää liikerajoitusta, jatkuva kävely vaikeaa tai hidasta, apuneuvo tarpeen lyhyilläkin matkoilla.	6 – 10

<i>Vaikea toiminnanvajavuus:</i>	
Liikkuminen on mahdollista vain apuneuvon raskaasti nojaten ja lyhyitä matkoja kerrallaan, vaikeat liikerajoitukset useissa nivelissä.	11 – 15
<i>Erittäin vaikea toiminnanvajavuus:</i>	
Alaraajat käyttökeltvottomat, käytettävä pyörätuolia.	16 – 18

2.3 Alaraajan monimuotoinen alueel-linen kipuoireyhtymä (complex regional pain syndrome; CRPS)

CRPS:n aiheuttama haitta arvioidaan alla olevan taulukon mukaan kokonaisuutena eikä sitä voida yhdistää tai laskea yhteen muun edellä kuvatun alaraajasta aiheutuvan vamma-kohtaisen haitan kanssa. Alaraajan tai alaraajojen lopulliseksi haittaluokaksi valitaan joko edellä mainitun nimikkeen – alaraajat kokonaisuutena – tai nimikkeen – CRPS – osoittama haittaluokka. Erittäin vaikeissa tilanteissa voidaan poikkeuksellisesti soveltaa myös yleisen toiminnanvajauksen määrittelyä. Haitan arviointi edellä mainittuja perusteita käyttäen edellyttää IASP-vaatimukset (International Association for the Study of Pain) täyttävää diagnoosia, objektiivisia löydöksiä ja syy-seuraussuhteen olemassaoloa.

Alaraajan monimuotoinen alueellinen kipuoireyhtymä (complex regional pain syndrome; CRPS)	Haittaluokka
<i>Lievä CRPS:</i>	
Tuntoherkkyyys ja arkuus haittaavat normaalia päivittäistä toimintaa, raajan kuormituksesta ja käytöstä aiheutuu helposti kivun paheneminen, kivuliaan raajan käyttö normaalia hitaampaa ja kömpelömpää, raajan lihasvoima ja -kestävyys ovat heikentyneet.	0 – 3
<i>Keskivaikea CRPS:</i>	
Selviä objektiivisesti todettavia troofisia muutoksia ihossa, kynsissä tai nivelkapseleissa, lihasten surkastumista ja toimintakykyä merkittävästi haittaava poikkeava kipuaistimus.	4 – 8
<i>Vaikea CRPS:</i>	
Pitkälle edenneitä objektiivisesti todettavia troofisia muutoksia ihossa, kynsissä tai nivelkapseleissa. Lihakset ovat huomattavan surkastuneet ja lihasvoima on hyvin heikko. Raajaa voi kuitenkin käyttää osittain varaamiseen.	9 – 10
<i>Erittäin vaikea CRPS:</i>	
Raajaa ei voi käyttää edes osittain varaamiseen, hallitsemattomia kipuja esiintyy jatkuvasti, henkilö kykenee vain rajoitettuun toimintaan.	11 – 12

3 Kaularanka

Kaularanka	Haittaluokka
Lievä toiminnanvaja:	
Lieviä kivuliaita kaularangan liikerajoituksia, lieviä yläraajojen neurologisia oireita ja löydöksiä.	0 – 3
Keskivaikea toiminnanvaja:	
Kohtalaiset ja kivuliaat kaularangan liikerajoitukset, kohtalaisia neurologisia oireita yläraajoissa ja kohtalaiset yläraajojen tunto-, motoriikka- ja hienomotoriikkalöydökset.	4 – 6
Vaikea toiminnanvaja:	
Huomattavat ja kivuliaat kaularangan liikerajoitukset ja haitallinen virheasento, huomattavia neurologisia oireita ja yläraajojen tunnon, motorikan ja hienomotoriikan häiriöitä.	7 – 10

4 Selkä

Selkä	Haittaluokka
Lievä toiminnanvajavuus:	
Lieviä kivuliaita selän taivutusliikkeiden rajoituksia, liikkuminen lähes normaalia, lieviä neurologisia oireita ja löydöksiä.	0 – 3
Keskivaikea toiminnanvajavuus:	
Kohtalaisia ja kivuliaita rangan liikerajoituksia, kohtalainen ryhtivirhe, liikkuminen, pukeutuminen ja riisuutuminen selvästi poikkeavaa, kohtalaisia neurologisia oireita alaraajoissa ja selviä alaraajojen neurologisia löydöksiä, todettu keskivaikea hermojuurivaurio.	4 – 8
Vaikea toiminnanvajavuus:	
Pysyvä vaikea-asteinen ryhtivirhe, rintakehän tai lantion vaikea epämuotoisuus, selkäranka huomattavan jäykkä ja kivulias, riisuuntuminen ja pukeutuminen huomattavasti vaikeutuneet, vaikeita alaraajojen neurologisia oireita ja löydöksiä, todettu vaikea yhden tai keskivaikea useamman hermojuuren vaurio.	9 – 14

5 Pää, kasvot, aivohermot

5.1 Kallonmurtuma

Kallonmurtumasta aiheutuva haitta arvioidaan siihen liittyvän aivovamman perusteella.

Kallonmurtuma:	Haittaluokka
Kallonmurtuma ilman neurologisia, otologisia tai muita löydöksiä.	0

5.2 Leuat ja purentaelimet

Leukojen ja purentaelimen toiminnallinen haitta arvioidaan erikseen puremisen ja nielemisen, puhumisen sekä leukanivelen liikkuvuuden perusteella. Leukojen ja purentaelimen haittaluokaksi valitaan korkein edellä tarkoitetuista haitoista.

Leuat ja purentaelimet	Haittaluokka
<i>Pureminen, nieleminen:</i>	
Hampaiston täydellinen tai merkittävä puutos, proteesin käyttö mahdollista.	1
Hampaiston täydellinen tai merkittävä puutos, proteesin käyttö vaikeaa tai mahdotonta, kielen osittainen puutos.	2 – 4
Vaikea purentahäiriö.	2 – 4
Vain nestemäinen ravinto on mahdollinen.	5 – 6
Syöttöletku on välttämätön, osa ravinnosta annetaan syöttöletkun kautta.	8
Kaikki ravinnon otto tapahtuu avanteen kautta.	10
<i>Puhuminen:</i>	
Purentaelimen rakenteen vaurio tai puutos (esimerkiksi kielen osittainen menetys tai osittainen huulten ja suulaen menetys), puhe on epäselvää, mutta ymmärrettävää.	0 – 5
Purentaelimen rakenteen merkittävä vaurio tai puutos, puhe on vaikeuksien ymmärrettävää.	6 – 10
Kyvyttömyys puhua ymmärrettävästi.	11 – 13
<i>Leukanivelen liikkuvuus:</i>	
Suurin avausliike 10 – 39 mm.	1 – 2
Suurin avausliike alle 10 mm.	4
Leukalukko.	6
Jos suurin sivuliike on yhteen suuntaa korkeintaan 2 millimetriä, haittaa korotetaan yhdellä haittaluokalla.	

5.3 Nenä

Nenä:	Haittaluokka
Nenäkäytävät molemmin puolin tukossa.	2 – 3

5.4 Kasvojen alueen muodon poikkeavuus

Kasvojen alueen muodon poikkeavuus:	Haittaluokka
Ihon muutos, joka ei merkittävästi vääristä kasvojen piirteitä eikä ole huomattavan laaja, osittainen leukaluun puutos, silmämunan asento- virhe, avoluomi, näkyvien hampaiden korjaamaton puutos tai leukojen tai hampaiden vaikea asentovirhe, voimakkaasti sisään painunut poski- tai nenäluu.	0 – 3

Kasvoja merkittävästi rumentava arpi tai epämuotoisuus, sisään painunut otsaluu, nenän osan puutos, silmän puutos proteesikorjauksen onnistumisesta riippuen, päänahan menetys.	4 – 7
Kasvoja erittäin merkittävästi rumentava arpi tai epämuotoisuus, kuten arprien aiheuttama kasvonpiirteiden tai ilmehdinnän huomiota herättävä poikkeavuus, nenän merkittävä puutos, avoin huuli-suulakihalkio, molempien korvalehtien menetys.	8 – 10

5.5 Aivohermot

Aivohermot	Haittaluokka
<i>I Hajuhermo</i> : täydellinen hajuaistin puutos	2
<i>II Näköhermo</i> : arvioidaan kohdan 8 mukaan	
<i>III Silmän liikehermo, IV telahermo ja VI loitontajahermo</i> : Riippuluomi ja/tai silmän liikevajaus	
yhdessä silmässä, vaikea	1 – 2
molemmissa silmissä, keskivaikea	3
molemmissa silmissä, vaikea	4 – 6
<i>VII Kasvohermo</i> :	
Lievä toispuoleinen kasvohermohalvaus,	1 – 3
lievä molemminpuolinen kasvohermohalvaus tai vaikea toispuoleinen kasvohermohalvaus,	4 – 6
vaikea molemminpuolinen kasvohermohalvaus.	7 – 8
<i>VIII Tasapaino- ja kuulohermo</i> : arvioidaan kohdan 9 mukaan	
<i>XI Lisähermo</i> :	
Lihashaikkous ja/tai spastinen kierokaulaisuus	1 – 3
<i>Aivohermot V (kolmoisherma), IX (kieli-kitahermo), X (kiertäjähermo) ja XII (kielen liikehermo)</i> : Vaurion haitta arvioidaan sen aiheuttaman leukojen ja purentaelimen toiminnallisen haitan ja kasvojen alueen muodon haitan perusteella. Kolmoishermon kohdalla edellä mainittua haittaa voidaan korottaa keskivaikean hermoperäisen kiputilan perusteella 1 – 2 haittaluokalla ja vaikean hermoperäisen kiputilan perusteella 3 – 4 haittaluokalla. Sarveiskalvon tuntoaistimuksen voimakkaan alenemisen tai puutoksen tai syömisfunktion häiriön vuoksi haittaluokkaa voidaan korottaa 1 – 2 haittaluokalla.	

6 Aivot

Aivovamman jälkitilan aiheuttamaa yleistä haittaa arvioitaessa on aina selvitettävä aivoihin kohdistuneen vamman vaikeus käyttäen hyväksi objektiivisia tietoja vamman varhaisvaiheen oireista ja tutkimuslöydöksistä. Näitä ovat tajunnan tason alenema, muistiautkon kesto, mikäli mahdollista arvioituna tuoreeltaan vamman jälkeen, ensiavussa tehdyt objektiiviset havainnot tajunnasta ja muusta neurologisesta tilasta sekä aivokuvausten tulokset. Alkuvaiheen vaikeusaste on yleensä yhteydessä jälkitilan vaikeusasteeseen. Jälkitilan aiheuttaman haitan määrittäminen vaatii yleensä perusteellista neurologista selvitystä erikoistutkimuksineen. Aivovamman aiheuttamassa kokonaishaitassa ovat tärkeimpiä kyky- ja persoonallisuus-muutokset ja joissain tapauksissa psyykkiset jälkihaitat, kuten

kognitiivisen toimintakyvyn, käyttäytymisen ja tunne-elämän muutokset. Näiden lisäksi esiintyy osalla aivovamman saaneista erityishäiriöinä neurologisia paikallishäiriöitä, kuten esimerkiksi puheen tuottamisen tai ymmärtämisen häiriö, dysfasia tai epilepsiaa. Jos paikallishäiriö ilmenee näkökentän kaventumana, tämä arvioidaan osana aivovamman jättämää kokonaishaittaa eikä erillisenä näkökykyhaittana. Samoin aivovammaan liittyvät haju- tai makuaistin toiminnan muutokset arvioidaan osana aivovamman aiheuttamaa haittaa. Muita vaihtelevasti esiintyviä oireita, kuten päänsärkyä, huimausta, väsyvyyttä, muistin ja keskittymiskyvyn heikkoutta esiintyy vaihtelevasti. Nämä eivät ole suorassa suhteessa vamman alkuperäiseen vaikeusasteeseen, vaan esimerkiksi vaikeissa vammoissa subjektiiviset oireet voivat olla niukkoja. Objektiiviset tiedot psykososiaalisesta selviytymisestä, persoonallisuuden piirteistä ja terveydentilasta sekä ennen vammautumista että sen jälkeen luovat perustaa aivovammojen jälkitilan vaikeuden arvioinnille. Mahdollinen krooninen kipu ja spastisuus voidaan ottaa huomioon haittaluokkaa korottavana tekijänä. Aivovamman jättämää haittaa ei aina voida arvioida vielä vuoden kuluttua vammautumisesta, vaan usein haitan todellinen merkitys selviää vasta vuosien seurannassa.

Aivot	Haittaluokka
<i>Lievä aivovamman jälkitila:</i>	
Alkuvaiheen tiedot viittaavat lievään tai keskivaikeaan aivovammaan. Lieviä pysyviä oireita, kuten päänsärkytaipumus, muistin lievä epävarmuus kuormituksessa, vähän alentunut rasituksensieto. Sosiaalinen toimintakyky ennallaan.	0 – 5
<i>Keskivaikea aivovamman jälkitila:</i>	
Alkuvaiheen tiedot viittaavat vähintään keskivaikeaan aivovammaan. Lieviä, mutta selvästi haittaavia pysyviä oireita, kuten toistuvat päänsäryt, muistin heikkeneminen, väsyvyys ja aloitekyvyn aleneminen. Sosiaalinen toimintakyky on hieman heikentynyt. Tutkimuksissa todetaan haittaavia vaikeuksia muun muassa toiminnan ohjauksessa ja muistissa. Myös kognitiivisia erityishäiriöitä, epilepsiaa tai lieviä halvauksia voi esiintyä.	6 – 10
<i>Vaikea aivovamman jälkitila:</i>	
Alkuvaiheen tiedot viittaavat vaikeaan aivovammaan. Esiintyy kohtalaisia tai vaikeita oireita, kuten merkittävä päänsärkyoireisto tai selkeä kognitiivisen toimintakyvyn heikentyminen, jotka ovat tuntuvia ja haittaavat merkittävästi jokapäiväistä toimintaa. Sosiaalinen toimintakyky on selvästi heikentynyt. Myös eriasteisia neurologisia puutosoireita, kuten pareeseja ja kielellisiä häiriöitä tai epilepsiakohtauksia voi esiintyä. Saattaa tarvita ajoittain toisen henkilön ohjausta tai valvontaa.	11 – 15
<i>Erittäin vaikea aivovamman jälkitila:</i>	
Alkuvaiheen tiedot viittaavat erittäin vaikeaan aivovammaan. Erittäin vaikeita oireita, kuten neliraajahalvaus, vaikea ataksia, vaikeahoitoinen epilepsia. Kognitiivinen tasonlasku on laaja-alainen ja merkittävä. Persoonallisuuden muutokset, toiminnanohjauksen vaikeudet, hidastuneisuus ja muut neuropsykologiset löydökset ovat niin vaikeita, että tarvitsee päivittäistä apua ja valvontaa.	16 – 20

7 Selkäydin

Osalle vahingoittuneista on syntynyt samalla myös aivovamma, joka arvioidaan erikseen. Häiriöiden osa-alueita ovat raajojen (erikseen ylä- ja alaraajat) toimintakyky, rakon ja peräsuolen toiminta sekä sukupuoliset toiminnot. Mahdollinen krooninen kipu ja spastisuus voidaan ottaa huomioon haittaluokkaa korottavana tekijänä.

Selkäydin	Haittaluokka
<i>Lievä selkäydinvamman jälkitila:</i>	
Alaraajojen toiminta on lievästi heikentynyt, mutta apuvälineitä ei tarvita. Yläraajat toimivat normaalisti eikä rakon tai suolen toiminnanhäiriöitä esiinny.	0 – 5
<i>Keskivaikea selkäydinvamman jälkitila:</i>	
Alaraajojen toimintahäiriö vaikeuttaa huomattavasti kävelyä, mutta kävely on mahdollista apuvälineiden avulla. Juokseminen ei onnistu. Yläraajoissa voi olla vähäisiä toimintahäiriöitä. Rakon ja peräsuolen toiminta on normaalia tai osittain vajaata.	6 – 10
<i>Vaikea selkäydinvamman jälkitila:</i>	
Liikkuminen on vaikeaa ja onnistuu vain lyhyitä matkoja kerrallaan apuvälineeseen tukeutuen. Yläraajoissa voi olla lieviä tai kohtalaisia toimintahäiriöitä. Rakon ja peräsuolen hallinta on puutteellista.	11 – 15
<i>Erittäin vaikea selkäydinvamman jälkitila:</i>	
Alaraajat ovat toimimattomat ja lisäksi voi olla merkittäviä halvauksia yläraajoissa. Omatoiminen liikkuminen ei yleensä ole mahdollista ilman toisen henkilön apua. Rakon ja peräsuolen hallinta puuttuu.	16 – 20

8 Silmät ja näkökyky

Näöntarkkuuden alenemisen, näkökenttäpuutosten ja alla olevien sairaustilojen vaikutus arvioidaan kokonaisuutena eikä haittaa arvioida tällöin yhdistämällä tai yhteen laske-
malla haittaluokkia.

Silmät ja näkökyky									
<i>Keskeinen näöntarkkuus:</i>									
Silmien näöntarkkuudet ovat taulukon ylä- ja sivureunassa ja vastaavat haittaluokat ilmenevät ruuduista. Näöntarkkuus ilmoitetaan taittovika korjattuna.									
	0,7 tai parempi	0,6	0,5	0,4	0,3	0,2	0,1	alle 0,1	
0,7 tai parempi	0	0	0	1	2	2	3	4	
0,6	0	1	1	1	2	2	3	4	
0,5	0	1	1	1	2	2	3	4	
0,4	1	1	1	2	3	3	4	6	
0,3	2	2	2	3	4	5	7	9	

0,2	2	2	2	3	5	10	11	14	
0,1	3	3	3	4	7	11	15	16	
alle 0,1	4	4	4	6	9	14	16	18	
									Haittaluokka
Yhden silmän täydellinen sokeus									4
Molempien silmien täydellinen sokeus									18
Näkökentät:									
Haitta arvioidaan silmälääkärin tekemän tutkimuksen perusteella.									
								Haittaluokka	
Konsentrinen supistuma siten, että kentän temporaaliraja:								yksi silmä	molemmat silmät
60 astetta								0	2
40 astetta								0	6
30 astetta								2	9
20 astetta								3	14
alle 20 astetta								4	16
									Haittaluokka
Homonyymi hemianopsia sivulla, puolesta riippuen:									6 – 8
Ylhäällä,									5
alhaalla.									10
Homonyymi kvadranttianopsia									3 – 5
Bitemporaalinen hemianopsia									5
Binasaalinen hemianopsia, yhteisnäkö menetetty									4
Binasaalinen hemianopsia, yhteisnäkö tallella									2
Näkökenttien sisäiset absoluuttiset puutokset (skotoomat):									
Haitta määräytyy skotoomien sijainnin ja laajuuden mukaan seuraavasti:									
Yhden silmän absoluuttinen iso skotooma keskeisen 30 asteen sisällä.									2 – 3
Molempien silmien tai binokulaarisen kentän absoluuttinen iso skotooma keskeisen 30 asteen alueella.									4 – 8
Molempien silmien tai binokulaarisen kentän keskeinen absoluuttinen iso skotooma, joka ulottuu yli 30 asteen. Lisäksi huomioidaan mahdollinen kiikarinäkökenttä, kuten rengaspuutoksissa.									9 – 14
Rengaspuutokset arvioidaan kentän temporaalirajan mukaan, kuten konsentrisessa supistumassa huomioiden kuitenkin rengaspuutoksen ulkopuolella olevan näkökentän hyödynnettävyys.									
Täydellinen hämäräsokeus:									
Koko skotooppisen alueen toiminta puuttuu, Goldmann-Weekersin adaptometrillä tai vastaavalla laitteella todettu 3 logaritmiyksikön nousu.									10
									Haittaluokka
Päivänvalonäön täydellinen puuttuminen:									
Achromatopsia eli täydellinen värisokeus									10
Afakia (linssittömyys):									
Yhden silmän, lasikorjauksen mahdollisuudesta riippuen									2 – 4

Molempien silmien	6
Ainoan silmän	6
<i>Keinomykiö:</i>	
Haitta arvioidaan näkökyvyn perusteella.	
<i>Kaksoiskuvat:</i>	
Jos toinen silmä on peitettävä	4
Esiintyy vain sivulle katsottaessa	2
Esiintyy vain alas katsottaessa	3
Esiintyy vain ylös katsottaessa	0
<i>Kuiva silmä:</i>	
Todettu Schirmerin testillä tai vastaavalla.	1 – 3
<i>Vetinen silmä:</i>	
Jatkuva vetisyys	1
<i>Mydriaasi:</i>	
Esimerkiksi traumaattinen mydriaasi (häikäisy ja heikko syväterävyys).	2 – 4
<i>Silmämotoriikan poikkeavuus:</i>	
Esimerkiksi silmävärve, dystonia, pakkoliikkeet, ophtalmoplegia externa (sub)totalis, internuklaarinen ophtalmoplegia.	1 – 5

9 Kuulon alenema, kuulon alenemaan liittyvä puhehäiriö, korvaperäinen huimaus ja tasapainohäiriöt, tinnitus, kuurosokeus ja kurkunpää

9.1 Kuulon alenema

Toisen korvan kuulon alenema: Paremmen korvan ilman kuulokojetta audiometrisesti määritetyn keskiarvokuulon ollessa taajuuksilla 500, 1 000, 2 000 ja 4 000 Hz parempi kuin 20 dB, haittaluokka määräytyy huonomman korvan vastaavan keskiarvokuulon perusteella alla olevasta taulukosta. Haittaluokan määrittäminen edellyttää aina ammattikoulutetun kuulontutkijan tekemää audiometriatutkimusta. Mikäli apuvälineellä tai sisäkorvaistut-
teella saadaan merkittävä hyöty, haittaluokkaa voidaan alentaa 1 – 2 haittaluokalla, ottaen kuitenkin huomioon myös apuvälineen käytettävyyden erityisesti meluisassa ympäristössä.

Kuulon alenema	
<i>Toisen korvan kuulon alenema:</i>	
Kuulon alenema	Haitta- luokka
60 – 89 dB	2
90 – dB	3

Molempien korvien kuulon alenema:	
Haittaluokka määräytyy paremman korvan kuulon aleneman perusteella edellä esitettyjen periaatteiden mukaisesti seuraavasta taulukosta:	
Kuulon alenema	Haitta- luokka
20 – 29 dB	2
30 – 39 dB	3
40 – 49 dB	4
50 – 59 dB	5
60 – 69 dB	6
70 – 79 dB	7
80 – 89 dB	8
90 – dB	10
Jos huonomman korvan keskiarvokuulo on taajuuksilla 500, 1000, 2000 ja 4000 Hz keskimäärin vähintään 35 dB parempaa korvaa heikompi, lisätään yllä olevan taulukon mukaiseenhaittaan yksi haittaluokka.	

9.2 Kuulon alenemaan liittyvä puhehäiriö

Kuulon alenemaan liittyvä puhehäiriö:	Haitta- luokka
Puhe on epäselvää, mutta helposti ymmärrettävää. Kuulon alenemaa vastaavaa haittaluokkaa korotetaan tällöin 0 – 5 haittaluokalla, kuitenkin niin, ettei näin saatu haittaluokka voi olla suurempi kuin 12.	
Puhe on vaikeuksien ymmärrettävää. Kuulon alenemaa vastaavaa haittaluokkaa korotetaan tällöin 8 haittaluokalla, kuitenkin niin, ettei näin saatu haittaluokka voi olla suurempi kuin 14.	
Kyvyttömyys puhua ymmärrettävästi. Haittaan sisältyy tällöin myös kuulon alenema.	14 – 16

9.3 Korvaperäinen huimaus ja tasapainohäiriöt

Huimauksen ja tasapainohäiriön arvioinnissa kiinnitetään huomiota objektiivisesti havaittavaan tasapainohäiriöön ja tutkimuslöydöksiin eikä niinkään subjektiiviseen huimukseen. Muiden elinjärjestelmien häiriöistä aiheutuvat tasapainohäiriöt arvioidaan kysymyksessä olevan elinjärjestelmän toiminnanvajauksen mukaan.

Korvaperäinen huimaus ja tasapainohäiriöt:	Haitta- luokka
Lievä tasapainohäiriö:	
Haittaa vain epätasaisessa maastossa ja esimerkiksi kiipeillessä. Henkilö ei tarvitse liikkumisen tueksi apuvälineitä.	0 – 1

<i>Keskivaikea tasapainohäiriö:</i>	
Haittaa aiheutuu useimmissa jokapäiväisissä toiminnoissa, tarvitsee liik- kumisen tueksi toistuvasti keppiä. Voimakkaita huimauskohtauksia esiin- tyy lähes viikoittain, mutta muutoin vähäisiä oireita.	2 – 5
<i>Vaikea tasapainohäiriö:</i>	
Voi liikkua sisätiloissa kepin avulla, mutta ulkona liikkuesssa tarvitsee rollaattorin.	6 – 10

9.4 Tinnitus

Tinnitusoire ei pääsääntöisesti vaikuta kuulon aleneman haittaluokkaan. Jos sisäkorva-
vauriosta kuitenkin aiheutuu erityisen vaikean ja pitkäkestoisen tai pysyvän tinnitusoireen
vuoksi enemmän toiminnanvajausta kuin siitä kuulon aleneman perusteella muuten aiheu-
tuksi, haittaluokkaa korotetaan yhdellä haittaluokalla.

9.5 Kuurosokeus

	Haitta- luokka
<i>Kuurosokeus</i>	20

9.6 Kurkunpää

Kurkunpää:	Haitta- luokka
Äänihuulen halvaus, toispuolinen tai muu vastaava käheys.	2
Äänihuulten halvaus, molemminpuolinen tai muu vastaava käheys.	6
Henkitorven pysyvä avanne tai kurkunpään menetys.	10
Kurkunpään menetys, johon liittyy henkitorven avanne ja puhekyvyn menetys.	14

10 Hengityselimet

10.1 Palautumaton hengitystoiminnan vaja

Keuhkosairauksien aiheuttamaa haittaa arvioitaessa voidaan lähtökohtana pitää henge-
nahdistuksen esiintymistä erilaisissa toiminnoissa. Toiminnanvajausta on arvioitava ver-
taamalla toimintakykyä samanikäiseen terveeseen henkilöön. Seuraavaa taulukkoa käy-
tettäessä on huomattava, että keuhkosairauden tulee olla tutkimuksilla varmistettu ja riit-
tävästi hoidossa seurattu.

Palautumaton hengitystoiminnan vaja	Haitta- luokka
<i>Lievä toiminnanvaja:</i>	
Hengenahdistusta esiintyy vain kaikkein raskaimmissa ponnisteluissa, ei kuitenkaan esimerkiksi ylämäkeä kävellessä tai portaita noustessa.	0 – 5

Keskivaikea toiminnanvaja:			
Hengenahdistusta esiintyy keskiraskaissa ponnistuksissa, kuten kiirehtiessä, pitempään ponnistellessa ja portaita noustessa, mutta ei tasamaata normaalia vauhtia kävellessä eikä tavallisissa kotiaskareissa.			6 – 10
Vaikea toiminnanvaja:			
Hengenahdistusta esiintyy jo kevyessä rasituksessa, kuten tasamaata normaalia vauhtia kävellessä, kerrosvalin portaita noustessa ja tavallisissa kotiaskareissa. Normaalista hitaampi kävely on tasamaalla mahdollinen.			11 – 14
Erittäin vaikea toiminnanvaja:			
Hengenahdistusta esiintyy jo vähäisessäkin liikkumisessa tai ponnistuksissa, kuten peseytyessä, pukeutuessa ja ajoittain levossakin.			15 – 18
Keuhkojen toimintakokeet haittaluokan määrittämisessä:			
Keuhkosairauksiin liittyvän hengenahdistuksen aiheuttamaa haittaa arvioitaessa on pyrittävä tukeutumaan keuhkojen toimintakokeisiin. Näistä saatujen tulosten tulee olla samansuuntaisia edellä esitetyn haittaluokan määrittämisessä sekä mahdollisesti tehtävän fyysisen suorituskyvyn mittauksen antamien tulosten kanssa. Haitan määrittäminen ei saa perustua keuhkojen toimintakokeiden yksittäismittaukseen.			
Vitaalikapasiteetti (VC/FVC) % viitearvosta	Uloshengityksen sekuntikapasiteetti (FEV1) % viitearvosta	Diffuusiokapasiteetti (D1) % viitearvosta	Haittaluokka
65 – 79	65 – 79	60 – 74	0 – 5
50 – 64	50 – 64	45 – 59	6 – 10
35 – 49	35 – 49	30 – 44	11 – 15
alle 35	alle 35	alle 30	16 – 18

10.2 Vaihteleva hengitystoiminnan vajaus

Tyypillinen vaihtelevaoireinen keuhkosairaus on astma. Haitan arviointi perustuu aina pitkäaikaiseen seurantaan sen jälkeen, kun potilaan hoito on optimaalisella tasolla. Tilasta tulee olla saatavissa vähintään vuoden ajalta taannehtivasti sen pysyvyyttä varmentavia tietoja. Arvioinnissa huomioidaan muun muassa lääkityksen tarve, huippuvirtausarvojen taso ja vaihtelevuus, fyysisen rasituksen sietokyky sisätiloissa ja ulkona, ilman lämpötilan ja epäpuhtauksien vaikutus sairauteen, hengitystieinfektioiden yleisyys ja vaikutus oireisiin, sairauden vaikutus yöuneen sekä sairauden pahenemisvaiheiden tiheys ja vaikeusaste, kuten lääkityksen muutokset, päivystysluontoisen hoidon tarve ja sairaalahoitojen tarve.

Vaihteleva hengitystoiminnan vajaus	Haittaluokka
Vähäinen toiminnanvaja:	
Potilaalla on ajoittain oireita ja ajoittain lääkitystä.	0 – 1

Lievä toiminnanvaja:	
Tavallisesti oireet ovat lieviä, mutta pahenevat fyysisen rasituksen, ilman epäpuhtauksien, kylmän ilman ja hengitystieinfektioiden vaikutuksesta. Potilaalla on säännöllinen lääkitys, johon liittyy inhaloitava steroidi.	2 – 3
Keskivaikea toiminnanvaja:	
Yöoireilua esiintyy viikoittain ja huippuvirtausarvot ovat aamuisin jatkuvasti pienet, eikä pitkävaikutteinen sympatomimeetti korjaa niitä tyydyttävästi. Potilaan on huomattavan vaikea liikkua ulkona kylminä talvipäivinä. Lääkityksenä on inhaloitava steroidi ja pitkävaikutteinen keuhkoputkia avaavaa lääke ja toistuvia oraalisia steroidikuureja tai jatkuva oraalinen steroidihoito.	4 – 8
Vaikea toiminnanvaja:	
Rasitus aiheuttaa hengenahdistusta sisätiloissakin. Keuhkofunktio tutkimuksissa todetaan pysyvä vaikea obstruktio. Potilas ottaa säännöllisen lääkityksen lisäksi suuria annoksia ylimääräistä keuhkoputkia avaavaa lääkitystä.	9 – 14
Erittäin vaikea toiminnanvaja:	
Lääkkeiden käyttö on maksimaalista. Todetaan vaikea, pysyvä obstruktio. Henkilö joutuu olemaan suurimman osan ajastaan istuma-asennossa vuoteessa tai tuolissa. Tarvitsee jatkuvasti ulkopuolista apua. Henkilö on lähes jatkuvasti sairaalahoidon tai vastaavan laitoshoidon tarpeessa.	15 – 18
Uniapnea	
Säännöllinen ylipaineilmahoito, jonka avulla oireita esiintyy vain vähän.	0 – 1
Säännöllisestä ylipaineilmahoidosta huolimatta todetaan subjektiivisen arvioinnin ja vireystilaa kuvaavien mittausten perusteella jatkuva päiväväsymys.	2 – 4

11 Verenkiertoelimet

Verenkiertoelinten sairauksien aiheuttamaa toiminnanvajausta arvioitaessa on lähtökohtana yleisen suorituskyvyn aleneminen. Toiminnanvajausta aiheuttavia oireita ovat muun muassa kipu, hengenahdistus, rytmihäiriö ja katkokävely. Arvioinnin tulee pohjautua tutkimuksilla varmistettuun, pysyvään ja riittävästi hoidossa seurattuun sairauteen. Erilaisten suorituskykyä mittaavien tutkimusten, kuten optimaalisella lääkityksellä tehdyn kliinisen rasituskokeen tulokset ovat tarpeen toiminnanvajausta määritettäessä. Ne eivät ole kuitenkaan arvioinnin yksinomainen perusta, vaan haitta arvioidaan kokonaistilanteen perusteella. Taulukossa esitetyt arvot ovat keski-ikäisen miehen viitearvoja. Seuraavaan ohjeelliseen arvioluokitukseen on otettu esimerkkejä eräiden verenkiertoelinten sairauksien tai niiden jälkitilojen aiheuttaman toiminnan-vajauksen arvioinnista.

Verenkiertoelimet	Haitta-luokka
<i>Lievä toiminnanvaja-</i>	
Sairaus on todettu, mutta oireita esiintyy vain raskaimmissa ponnisteluissa, ei kuitenkaan kävellessä tai portaita noustessa. Tällaisia ovat esimerkiksi sydäninfarktin sairastaneet ja henkilöt, joille on tehty onnistunut sydämen väliseinämän korjaus tai sepelvaltimoiden ohitusleikkaus. Todettu rytmihäiriö ilman merkittäviä hemodynaamisia vaikutuksia. Kuormitustaso rasisuskokeessa > 125 W, MET > 8, NYHA-luokka 1.	0 – 5
<i>Keskivaikea toiminnanvaja-</i>	
Oireita esiintyy keskiraskaissa ponnistuksissa, kuten kiirehtiessä, pitempään ponnistellessa ja portaita noustessa, mutta ei tasamaata normaalia vauhtia kävellessä eikä tavallisissa kotiaskareissa. Tällaisia ovat henkilöt, joille on asetettu sydämentahdistin tai tekoäppä, ellei oireiden vaikeudesta aiheudu suurempaa haittaa. Kuormitustaso rasisuskokeessa 75 – 125 W, MET 5 – 8, NYHA-luokka 2.	6 – 10
<i>Vaikea toiminnanvaja-</i>	
Oireita esiintyy jo kevyessä rasituksessa, kuten tasamaata normaalia vauhtia kävellessä, kerrosvalin portaita noustessa ja tavallisissa kotiaskareissa. Normaalista hitaampi kävely tasamaalla on mahdollista. Lääkehoidolla tasapainossa pysyvä, kiistaton eri syistä johtuva sydämen vajaatoiminta (vaikea verenpainetauti, sydäninfarktin jälkitila, sydämen siirron jälkitila). Kuormitustaso rasisuskokeessa 25 – 75 W, MET 2 – 5, NYHA-luokka 3.	11 – 14
<i>Erittäin vaikea toiminnanvaja-</i>	
Oireita esiintyy jo vähäisessäkin liikkumisessa tai ponnistuksissa, kuten peseytyessä, pukeutuessa ja ajoittain levossakin. Henkilöt, joilla on hoitoräistentti sydämen vajaatoiminta. Kuormitustaso rasisuskokeessa < 25 W, MET < 2, NYHA-luokka 4.	15 – 18

12 Vatsaontelon ja lantionseudun elimet ja vatsanpeitteet

Vatsaontelon ja lantionseudun elimet ja vatsanpeitteet:	Haitta-luokka
Pernan menetys	1
Munuaisten menetys, toinen terve	1
<i>Munuaisten vajaatoiminta:</i>	
Lievä (glomerulussuodostusnopeus GFR 60 – 89 ml/min/1,73m ²),	0 – 3
keskivaikea (glomerulussuodostusnopeus GFR 30 – 59 ml/min/1,73m ²),	4 – 8
vaikea (glomerulussuodostusnopeus GFR alle 30 ml/min/1,73m ²),	9 – 13
dialyysihoito.	13
Munuaissiirron jälkitila	3 – 5

Maksan siirron jälkitila	3 – 5
Siittimen menetys	10
<i>Rakon pidätyskyvyn puute:</i>	
Lievä, vain ponnistaessa,	1 – 3
keskivaikea, inkontinenssisuojat käytössä, ei hallittavissa hoidollisilla apuvälineillä.	4 – 6
vaikea arvioidaan selkäydinvamman aiheuttaman haitan yhteydessä tai yleisen toiminnanvajauksen mukaan.	
Peräaukon lievä pidätyskyvyn puute, ei voi pidättää löysää ulostetta.	2
Peräaukon keskivaikea pidätyskyvyn puute.	4
Peräaukon täydellinen pidätyskyvyn puute.	10
Virtsa-avanne, pitävä	2 – 4
Virtsa-avanne, avoin	5 – 7
Ohutsuoliavanne	8 – 10
Paksusuoliavanne	6
Arpityrä, tukiliivi tarpeen	2 – 4
Mahalaukun poiston jälkitila tai merkittävä suolen poiston jälkitila, neuropatian aiheuttama gastropareesi.	1 – 5
Lyhytsuolioireyhtymä, jossa suolta jäljellä alle yksi metri ja johon liittyy pysyvä tai toistuva suolen sisäisen nesteytyksen tarve.	6 – 10
<i>Hedelmättömäksi tekevä sukuelinten vika, vamma tai sairaus ennen vammautumista lisääntymiskykyisellä henkilöllä:</i>	
Sukurauhasten menetykseen liittynyt,	5
muusta syystä johtuva.	3 – 4
<i>Erektiokyvyttömyys:</i>	
Lievä, tabletti- tai pistoshoito auttaa,	1 – 2
vaikea, pumppu tai proteesi käytössä,	3 – 4
täydellinen erektiokyvyttömyys.	5
<i>Muut vatsaontelon elimet:</i>	
Haitta määritetään kohdan 15 yleisen toiminnanvajauksen arviointiperustein.	

13 Iho

13.1 Ihottuma

Ihottuma:	Haitta-luokka
Pysyvä alttius ihottumaan, joka on vältettävissä yksinkertaisella suojauksella tai tiettyjä tehtäviä välttämällä, ihottuma on vähäoireinen ja ajoittainen. Harvinaiselle ja vältettävissä olevalle tekijälle aiheutunut allergisoituminen ilman oireita ei aiheuta korvattavaa haittaa, mutta siitä johtuva iho-oireinen tauti aiheuttaa.	0 – 2

Ihottumaa on lähes jatkuvasti tai sitä aiheuttavia ärsykeitä on vaikea välttää, tila hoidolla hallittavissa, esimerkiksi kromin tai kumikemikaalien aiheuttama jatkuvaoireinen ihottuma, hoidon tarve jatkuva.	3 – 5
Jatkuva ihottuma, joka aiheuttaa merkittäviä rajoituksia päivittäisiin toimintoihin.	6 – 10
Laaja-alainen, jatkuvasti aktiivi- ja yleisoireita aiheuttava vaikea ihottuma, kuten yleistynyt erythrodermia.	11 – 15

13.2 Arvet

Arpien aiheuttama haitta arvioidaan asianmukaisen korjaavan kirurgian lopputuloksen mukaan. Raajojen ja vartalon arpien merkitys huomioidaan asianomaisen anatomisen alueen haitan arviointiperusteiden mukaan, mikäli niistä aiheutuu toiminnallista haittaa. Rumentavat arvet huomioidaan tämän kohdan mukaisesti. Kasvojen alueen arvet arvioidaan kasvojen muodon poikkeavuuden haitan mukaisesti.

Arvet:	Haitta-luokka
Merkittävästi rumentavat arvet vartalon ja raajojen alueella	1 – 2

14 Mielenterveyden häiriöiden aiheuttama toiminnanvaja

Toiminnanvaja

Kun mielenterveyden häiriö on aiheuttanut pitkäaikaisesti ja edelleen aiheuttaa toistuvaisluontoisesti yksilön osallistumista ja toimintakykyä rajoittavia tilanteita, voidaan vaikeusaste arvioida seuraavasti:

Mielenterveyden häiriöiden aiheuttama toiminnanvaja	Haitta-luokka
<i>Lievä toiminnanvaja:</i>	
Mielenterveyden häiriö on luonteeltaan pysyvä ja ajoittain vaikeutuva siten, että toimintakyky alentuu kriisikausien aikana. Hoito kohdistuu ensisijaisesti näihin kriisikausiin ja on tuloksellista siinä määrin, että kriisikausia lukuun ottamatta potilaan toimintakyky on tallella.	0 – 5
<i>Keskivaikea toiminnanvaja:</i>	
Mielenterveyden häiriö on luonteeltaan pitkäaikainen ja kriisikaudet useasti toistuvia. Toimintakyky vaikeutuu ratkaisevasti sairaudesta johtuen pitkäksi ajaksi. Hoito on pitkäaikaista ja säännöllistä, annetaan pääasiallisesti avohoidossa. Itsestä huolehtimisessa on ajoittain puutteita.	6 – 10
<i>Vaikea toiminnanvaja:</i>	
Mielenterveyden häiriö on luonteeltaan pitkäaikainen ja toimintakyky on pysyvästi alentunut siten, että potilas tarvitsee ajoittain sairaala- tai laitoshoidon. Hoidon tarve on säännöllistä ja jatkuvaa, mutta siitä huolimatta ilmenee jatkuvasti oireita tai toiminnanhäiriöitä. Itsestä huolehtimisessa on toistuvia puutteita, ulkopuolisen tuen tarve on säännöllisesti toistuvaa.	11 – 14

<i>Erittäin vaikea toiminnanvaja-</i>	
Mielenterveyden häiriö on erittäin vakava ja jatkuva, toimintakyky on pysyvästi heikko. Henkilö on kyvytön toimimaan itsenäisesti tai ilman huomattavaa ulkopuolista tukea, itsenäinen asuminen on mahdotonta. Hoidon ja hoivan tarve edellyttää päivittäistä avo- tai laitoshoidoa.	15 – 18

15 Yleinen toiminnanvaja-

Tässä kohdassa säädetään perusteista, joilla haitta määritetään vamman tai sairauden aiheuttaman yleisen toiminnanvaja-

Yleistä toiminnanvajausta arvioitaessa voidaan ottaa huomioon myös vamman tai sairauden hoitoon liittyviä näkökohtia sekä vammaan ja sairauteen liittyvät käytöshäiriöt, kuten mielialan vaihtelut, aggressiivisuus, rituaalit ja pakonoma-

Yleinen toiminnanvaja-	Haitta-
luokka	
<i>Lievä toiminnanvaja-</i>	
<i>Haittaluokat 0 – 5</i>	
Joutuu välttämään tiettyjä aineita yliherkkyytensä vuoksi. Joutuu käyttämään ruokajärjestystä sairauden hoitamiseksi. Sairaudesta ei aiheudu merkittävää haittaa tavanomaisessa elämässä, mutta sen aiheuttamat rajoitukset tulee muistaa erityistilanteissa.	0 – 2
Itsenäinen liikkuminen sujuu hyvissä olosuhteissa, mutta epätasaisella alustalla liikkuminen on lievästi rajoittunut. Selviytyy yleensä itsestä huolehtimisesta. Sorminäppäryys on alentunut siten, että se vaikeuttaa napittamista ja kirjoittamista. Sairauden hoito aiheuttaa vähäistä rasitusta, tarvitsee esimerkiksi jatkuvasti lähes koko kehon ihoon voiteiden käyttöä tai ruokavalion noudattamista, insuliinihoitoon diabetes ilman liitännäissairauksia. Merkittävä lukihäiriö, mutta osaa lukea ja kirjoittaa yksinkertaista tekstiä arkielämässä selviytyäkseen.	3 – 5
<i>Keskivaikea toiminnanvaja-</i>	
<i>Haittaluokat 6 – 10</i>	
Ei kykene jatkuvaa tarkkuutta ja keskittymistä vaativaan toimintaan. Sairauden hoito aiheuttaa rasitusta ja vie päivittäin aikaa ja hoidon laiminlyönti aiheuttaa vaaraa terveydentilalle. Insuliinihoitoon diabetes, johon liittyy liitännäissairauksia. Toiminnon suorittaminen, esimerkiksi itsestä huolehtiminen, vie normaalia enemmän aikaa tai edellyttää apuneuvon käyttämistä. Osaa lukemisen, kirjoittamisen ja laskemisen yksinkertaiset perustaidot. Rutiiniongelman ratkaisemisesta selviytyy itsenäisesti, mutta monimutkaisten tehtävien suorittamisessa tarvitsee vähäistä ohjausta oudoissa tilanteissa, selviää itsenäisesti esimerkiksi jokapäiväisistä toimista ja asioinnista kaupassa, pankki- ja viranomaisasioinnissa saattaa olla vaikeutta.	6 – 7

Jatkuva seisominen tai kävely tuottaa huomattavaa vaikeutta. Pidemmillä matkoilla esimerkiksi ulkona liikkuesssa tarvitsee apuneuvoa (rol-laattori, pyörätuoli), minkä kanssa selviytyy pääasiassa itsenäisesti. Kiirehtiminen tuottaa vaikeutta sairausoireiden pahenemisen takia. Sai-rauden hoidon laiminlyönti aiheuttaa vakavaa vaaraa terveydentalle. Lukemisessa ja kirjoittamisessa on vaikeuksia. Selviytyy mukautetussa opetuksessa. Havainto- ja koordinaatiokyvyn sekä kognitiivisten toi-mintojen laskusta huolimatta pääsääntöisesti on omatoiminen kotioiloissa, mutta tarvitsee jossain määrin ohjausta tai järjestelyjä kodin ulkopuolisissa asioissa. Rutiiniongelman ratkaisemisessa tarvitsee vähäistä ohjausta esimerkiksi oudoissa tilanteissa. Puhe vaikeuksin ymmärrettävää (ilman kuulovammaa). Sosiaalisessa vuorovaikutuk-sessa on lähes itsenäinen.	8 – 10
<i>Vaikea toiminnanvaja- us: Haittaluokat 11 – 15</i>	
Kykenee vain hyvin kevyeen tai rajoitettuun toimintaan. Voi liikkua vain lyhyitä matkoja kerrallaan apuneuvon turvin. Sairauden vaatima hoito aiheuttaa suurta rasitusta ja vaatii toisen henkilön säännöllistä apua tai valvontaa. Sairauskohtauksia esiintyy hoidosta huolimatta tois-tuvasti ja oireiden aikana on toimintakyvytön. Lukemisen, kirjoittami-sen ja laskemisen perustaidot ovat puutteellisia. Monimutkaisten tehtävien suorittaminen tai koordinaatiota edellyttävät liikesuoritukset ovat vaikeutuneet, minkä takia tarvitsee jossain määrin, esimerkiksi vii-koittain, toisen henkilön apua tai ohjausta ja valvontaa itsestä huolehti-misessa sekä apua kodin ulkopuolisissa asioinneissa (kauppa, pankki- ja viranomaisasiat).	11 – 12
Itsestä huolehtimisessa on vaikeuksia. Riisuminen ja pukeutuminen ovat huomattavasti vaikeutuneet. Avun, ohjauksen ja valvonnan tarvetta voi olla jossakin henkilökohtaisessa toiminnassa päivittäin tai monissa henkilökoh-taisissa toiminnoissa, mutta ei päivittäin aikaa vievästi. Ei kykene ratkaise-maan rutiiniongelmia tai muistamaan asioita ilman runsasta ohjausta. Vaikean havainto- ja koordinaatiokyvyn sekä kognitiivisten toimintojen las-kun johdosta tarvitsee jossain määrin ohjausta ja valvontaa henkilökohtai-sissa toiminnoissa, on konkreettista avuntarvetta kodin ulkopuolella asioidessa. Kommunikaatiossa on välttämätöntä käyttää kuvallista ilmaisua, tulkkiapua, viittomia tai vastaavaa apua. Kodin ulkopuoliset asiat jäävät useimmiten omaisten tai edunvalvojan tehtäväksi. Sosiaalisessa vuorovai-kutuksessa tarvitsee runsaasti ohjausta esimerkiksi sopimattoman käytöksen tai oma-aloitteisuuden puutteen takia.	13 – 15
<i>Erittäin vaikea toiminnanvaja- us: Haittaluokat 16 – 20</i>	
Kykenee ajoittain korkeintaan askartelunluontoiseen toimintaan. Konk-reettista avun tarvetta on monissa henkilökohtaisissa toiminnoissa aikaa vievästi päivittäin tai huomattavassa määrin säännöllistä ohjauksen ja valvonnan tarvetta. Kommunikoinnissa, syömisessä ja nielemisessä on huomattavia vaikeuksia. Täydellinen sekä rakon että peräsuolen pidä-tyskyvyttömyys. Ei kykene käyttämään alaraajojaan liikkumiseen. Tar-vitsee jatkuvaa ympärivuorokautista perus- ja sairaanhoitoa sekä muuta huolenpitoa esimerkiksi syvän kehitysvammaisuuden tai psykiatrisen sairauden takia.	16 – 17
On päivittäisissä toiminnoissaan lähes täysin riippuvainen toisen henki-lön avusta, kuten esimerkiksi neliraajahalvaantunut.	18 – 20

Haittaluokkien yhdistämistä kuvaava taulukko

Alla olevasta taulukosta saadaan suoraan kahden erillisen haittaluokan työtapaturma- ja ammattitautilain 84 §:n 4 momentin mukaista laskukaavaa käyttäen yhdistetty haittaluokka. Taulukosta etsitään ensin suurempaa haittaluokkaa tarkoittava rivi vasemmalta tummennetusta pystysarakkeesta. Sen jälkeen etsitään pienempää tai yhtä suurta haittaluokkaa tarkoittava sarake alareunan tummennetulta riviltä. Laskukaavan mukaan yhdistetty haittaluokka ilmenee mainitun rivin ja sarakkeen leikkauskohdasta.

<i>Yhteenlaskukaavan mukainen haittaluokka katsotaan ko. rivin ja sarakkeen leikkauskohdasta.</i>																				
1	2																			
2	3	4																		
3	4	5	6																	
4	5	6	6	7																
5	6	7	7	8	9															
6	7	7	8	9	10	10														
7	8	8	9	10	10	11	12													
8	9	9	10	10	11	12	12	13												
9	10	10	11	11	12	12	13	13	14											
10	11	11	12	12	13	13	14	14	15	15										
11	11	12	12	13	13	14	14	15	15	16	16									
12	12	13	13	14	14	14	15	15	16	16	16	17								
13	13	14	14	14	15	15	15	16	16	17	17	17	18							
14	14	15	15	15	16	16	16	16	17	17	17	18	18	18						
15	15	16	16	16	16	17	17	17	17	18	18	18	18	19	19					
16	16	16	17	17	17	17	17	18	18	18	18	18	19	19	19	19				
17	17	17	17	18	18	18	18	18	18	19	19	19	19	19	19	19	20			
18	18	18	18	18	19	19	19	19	19	19	19	19	19	19	20	20	20	20		
19	19	19	19	19	19	19	19	19	19	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	
20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20